

VI. РЕЦЕНЗІЇ

Дудоров О. О.,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
попередження, припинення та розслідування
злочинів територіальними органами
Національної поліції України
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*

САМОБУТНЄ ВИДАННЯ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Вирішення питань підготовки висококваліфікованих фахівців-правознавців вимагає наявності відповідної навчальної літератури. За час дії чинного Кримінального кодексу України видано чимало підручників, посібників, інших навчально-методичних праць із кримінального права взагалі та його Загальної частини зокрема, науковий рівень та якість яких відрізняються (що є цілком природним явищем) та які знайшли свого читача. Проте навряд чи можна стверджувати, що потреби правничої освіти, наукової спільноти і правозастосовної практики повною мірою задоволені. Настав час для написання більш розгорнутих і ґрунтовних праць, і в цьому сенсі рецензований підручник¹, успішно та своєчасно усуваючи прогалину у вітчизняній юридичній літературі, за всіма критеріями об'єктивного аналізу є новаторською і фундаментальною навчально-науковою працею.

За великим рахунком (якщо виходити з кола висвітлюваних питань та їхньої спрямованості), аналогами книги, написаної П. С. Берзіним, у сучасній Україні можуть вважатись хіба що такі видання, як: Панов М. І. Вступ до навчального курсу «Кримінальне право Укра-

їни»: лекція. К.: Ін Юре, 2015. 104 с.; Баулін Ю. В., Буроменський М. В., Голіна В. В. та ін Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи. К.: Ваіте, 2015. 688 с. Однак якщо перша зі згаданих праць є хоч і розширеною, але всього однією лекцією, то друга – колективним монографічним дослідженням, розрахованим передусім (а, можливо, будемо відверті, лише) на тих, хто професійно займається науковою діяльністю. Натомість підручник, одноосібно написаний П. С. Берзіним, є різновидом якісної навчальної літератури нового покоління. Будучи цілісним за формою і закінченим за змістом, він базується на глибокому аналізі науково-теоретичної думки вчених як кримінального, так і суміжних галузей права, істотній фактологічній та емпіричній основі, дослідженні стану правотворчої діяльності багатьох зарубіжних держав.

У книзі на високому науковому рівні розглядаються питання характеристики кримінального права як галузі права і законодавства, як юридичної науки і навчальної дисципліни, визначення кримінального права в системі права, механізму кримінально-правового регулювання, сис-

---

¹ П Берзін, Кримінальне право України. Загальна частина Т. 1 (Дакор 2018) 404.

теми, принципів і джерел кримінального права, чинності і застосування цих джерел.

Автору вдалося сформулювати чіткий і ретельно продуманий понятійний апарат, здійснити низку наукових класифікацій, які відзначаються логічністю й аргументованістю, висловити власне розуміння низки проблемних кримінально-правових питань, сформулювати оригінальні пропозиції щодо їхнього розв'язання. П. С. Берзін не просто у доступній формі викладає традиційний, проте вельми непростий для засвоєння матеріал (зокрема, конструктивним слід визнати виділення у підручнику багатьох структурних частин і прикладів), а й прагне зорієнтувати майбутнього читача з тих питань Загальної частини кримінального права України, які у науці і правозастосовній практиці належать до числа дискусійних. Як наслідок, рецензована праця, хоч і має назву підручника, значною мірою написана у монографічному жанрі, а це дає підстави сподіватись на те, що вона стане в нагоді не лише для вдумливих студентів, а й для аспірантів і викладачів.

Як позитив слід відзначити й ту обставину, що перед викладенням відповідного матеріалу на початку кожної глави і кожного параграфу наводиться стислий перелік рекомендованої літератури, в яких розглядаються питання відповідної теми. Крім цього, кожен главу логічно завершує перелік питань для перевірки якості засвоєння матеріалу і поточного контролю.

Павло Сергійович Берзін добре відомий серед наукової спільноти у т.ч. своїми історико-правовими дослідженнями в галузі кримінального права. Тому певною мірою очікуваним і закономірним стало те, що однією з найбільш потужних і цікавих є глава підручника, присвячена джерелам вітчизняного кримінального права, включаючи історію кримінального законодавства, правових звичаїв, правових прецедентів, релігійних норм і правової доктрини.

Звичайно, як будь-яка творча праця робота мого колеги не позбавлена окремих вад і дискусійних положень.

Так, при розкритті змісту законності і верховенства права автору підручника не завадило б більше зосередитись на співвідношенні цих загально-правових принципів кримінального права, а також на проблематиці реалізації принципу верховенства права при застосуванні кримінального закону, адже її актуальність в Україні серйозно посилюється у зв'язку із закріпленням конституційного положення про керування верховенством права при здійсненні правосуддя¹.

Використаний у підручнику наскрізний поділ вчинків людини, які, так би мовити, мають кримінально-правове значення, на діяння, що є «кримінально-правовою аномалією», і діяння, що не є такою аномалією, видається конструктивним. Щоправда, з наведених у книзі переліків цих вчинків не зовсім зрозуміло виглядає належність тих діянь, за вчинення яких особа у встановленому порядку звільняється від кримінальної відповідальності.

Загалом же є всі підстави констатувати, що П. С. Берзін у черговий раз продемонстрував такі якості справжнього вченого, як велика працездатність, наполегливість і літературний хист. Переконаний у тому, що підручник, про який йдеться, має всі шанси стати настільною книгою для тих, хто професійно займається кримінальним правом. Кожен із таких фахівців знайде у цій праці, яка потребує прискіпливого і предметного вивчення, багато цікавого і корисного.

Із вихідних даних підручника, а так само передмови випливає, що видання є тільки першим томом задуманої трилогії. То ж залишається очікувати наступних, не менш якісних і цікавих томів, побажавши Павлу Сергійовичу сил, наснаги і терпіння здійснити свої творчі плани.

¹ Див., наприклад: О Дудоров, М Мазур, 'Реалізація принципу верховенства права при застосуванні закону про кримінальну відповідальність: постановка проблеми, міжнародний і зарубіжний досвід' (2017) 5 Юридичний електронний науковий журнал 129–140; О Дудоров, 'Верховенство права: окремі кримінально-правові аспекти' Актуальні питання розвитку державності та правової системи в сучасній Україні: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя 2017) 77–85.

**Пропонується підручник:
Берзін П. С. Кримінальне право
України. Загальна частина:
підручник: у 3-х т. К.: ВД «Дакор»,
2018. Т. I. Загальні засади 404.**

Ця книга є першим томом підручника із Загальної частини кримінального права, який (том) присвячується загальним засадам кримінального права. У цьому томі висвітлюються положення про кримінальне право як галузь права, його місце в системі права, механізм кримінально-правового регулювання, систему кримінального права, його принципи, джерела, чинність та застосування джерел, а також кримінальне право як юридична наука і навчальна дисципліна. Перший том підручника підготовлений згідно з програмою курсу Загальної частини кримінального права, який викладається на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Для студентів, аспірантів (ад'юнктів), викладачів вищих навчальних закладів, науковців, працівників правозастосовчих органів, а також всіх, хто цікавиться проблемами Загальної частини кримінального права.